ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ
ਬਨਾਮ
ਪੋਸਟ ਮਾਸਟਰ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਹੋਰ
(ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 8775-8776 ਦੇ 2016)
ਫਰਵਰੀ 07, 2022

[ਐਲ. ਨਾਗੇਸਵਰਾ ਰਾਓ, ਸੰਜੀਵ ਖੰਨਾ ਅਤੇ,
ਬੀ. ਆਰ. ਗਵਾਈ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਪਰਚੂਨੀ ਯੋਗ ਸਾਧਨ ਐਕਟ, 1881: ਧਾਰਾਵਾਂ 4, 78, 82 – ਕਿਸਾਨ ਵਿਕਾਸ ਪੱਤਰ ਨਿਯਮ, 1988 -- ਨਿਯਮ 14, 15, 19 ਸਰਕਾਰੀ ਬਚਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਐਕਟ, 1959 ਧਾਰਾ 12 – ਕਿਸਾਨ ਵਿਕਾਸ ਪੱਤਰ – ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ – ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਸਾਲ 1995 ਅਤੇ 1996 ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੋਸਟ ਦਫਤਰਾਂ ਤੋਂ ਸੰਯੁਕਤ ਨਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨ ਵਿਕਾਸ ਪੱਤਰ- 'ਕੇਵੀਪੀਜ਼' ਖਰੀਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਪੱਕਵਤਾ ਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਮੁੱਖ ਮੁੱਲ 32.60 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸੀ – ਪਰੰਤੂ, ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਏਜੰਟ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰਿਪੱਕਵਤਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੋਸਟ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਮੁੱਲ ਤੇ ਨਕਦ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਭੁਨਾਏ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਲਡਿੰਗ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਤ/ਲੌਕ-ਇਨ ਅਵਧੀ ਬਾਅਦ – ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 4 ਦੇ ਸਬ ਪੋਸਟ ਮਾਸਟਰ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਨਕਦ ਵਿੱਚ 25,54,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਰਕਮ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲਈ – ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ – ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ., ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਏ ਵੀ, 1988 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 14 ਅਤੇ 15 ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਚੂੰਕਿ ਭੁਨਾਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਕਦ ਵਿੱਚ ਭੁਨਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਪਰੰਤੂ, ਸੇਵਾ ਏਜੰਟ ਨੂੰ, 25,54,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਜ @ 9% ਪ੍ਰਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ – ਅਪੀਲ ਤੇ, ਫੈਸਲਾ: ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ/ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਗਲਤੀਆਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੌਰਾਨ ਸਬ ਪੋਸਟ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ – ਭੁਗਤਾਨ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਮੰਡਲ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 82 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੈਧ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੇਵਾ ਏਜੰਟ ਨੂੰ 'ਧਾਰਕ' ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਭੁਗਤਾਨ ਧਾਰਾ 78 ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੋਈ ਵੈਧ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਨਾਲ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਾਸ ਚੈੱਕ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 82 ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਾ 10 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ – ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 4 ਤੱਕ ਸਾਂਝੇ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ KVPs ਨੂੰ ਨਕਦੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਉੱਤੇ KVPs ਦੀ ਪਰਿਪਕਵਤਾ ਮੁੱਲ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਗੇ – ਨਾਲ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੁ. 1,00,000/- ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖਰਚੇ ਵੀ.

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: 1.1 ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, NCDRC ਨੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ 1988 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ 14 ਅਤੇ 15 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਿਯਮ 19, ਜਿਸ ਨੇ ਚੈੱਕ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਮੁੱਲ ਰੁ. 20,000/- ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, 28-29ਵੀਂ ਅਗਸਤ 2001 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, KVPs ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਨਕਦੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ

ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ KVPs ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਪਾਸੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨੂੰ ਸਾਈਨ ਅਤੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿਉਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ KVPs ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਣਜਾਣ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ, ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੋਖਮ ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ. [ਪੈਰਾ 9]|592-E-F]

1.2 ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ KVPs ਇੱਕ ਵਾਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੈ। ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਸਾਧਨ ਯਾ ਤਾਂ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਧਾਰਕ ਨੂੰ। ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 15 ਅਤੇ 16 'ਅੰਤਰਣ', 'ਅੰਤਰਣ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ', 'ਅੰਤਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ' ਅਤੇ 'ਖਾਲੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਣ' ਅਤੇ 'ਪੂਰੀ ਵਿੱਚ' ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 12]|593-C-D; 594-B]

1.3 ਧਾਰਾਵਾਂ 8 ਅਤੇ 78 ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਮਝ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ, ਪਰ ਜੋ ਉਸ ਉੱਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਰਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਵੈਧ ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 15]|595-G]

1.4 ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 9 ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ 'ਉਚਿਤ ਧਾਰਕ' ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ੇਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਇਹ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੋ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਭੁਗਤਾਨੀ, ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅੰਤਰਣ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਚਿਤ ਧਾਰਕ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਮੂਲ ਧਾਰਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਟਰਾਂਸਫਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਸਾਧਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਲਈ ਸਾਧਨ, ਬਿਨਾ ਕਿਸੀ ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਕਿ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਮੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਟਾਈਟਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਟਰਾਂਸਫਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਉਸ ਰਕਮ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਸਾਧਨ ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 118 ਦੇ ਉਪਧਾਰਾ(ਗ) ਅਨੁਸਾਰ ਜਬ ਤੱਕ ਵਿਰੋਧ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਸਾਧਨ ਦਾ 'ਧਾਰਕ' 'ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਧਾਰਕ' ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਪਰ ਉਪਧਾਰਾ ਇਸ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਤਬ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਸਟਡੀ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜਾਂ ਨਿਰਮਾਤਾ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰਕਰਤਾ ਤੋਂ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ 'ਧਾਰਕ' ਨੂੰ 'ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਧਾਰਕ' ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 16]

1.5 ਜਦੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਸਾਧਨ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਟੈਨਰ ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਹੈ। ਧਾਰਾ 10 ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਦੋਵੇਂ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਇਕੱਠੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿਰਫ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ, 1897 ਦੀ ਧਾਰਾ 3(22), ਜੋ 'ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ' ਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੰਮ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਭੁਗਤਾਨ 'ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ' ਹੈ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਅਧੀਨ। ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਿਛਲੀਆਂ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਉਲਲੇਖਿਤ ਰਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰਨਾ ਸੁਝਾਵਪੂਰਨ ਜਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਧਨ ਦੀ ਕੀਮਤ, ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਤੱਥ ਅਤੇ ਸਾਧਨ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਤਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹਨ।[ਪੈਰਾ 17]

1.6 ਧਾਰਾ 118 ਦੇ ਉਪਧਾਰਾ (ਗ) ਅਧੀਨ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਇੱਕ ਇੰਡੋਰਸੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਧਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਹੋਰ, ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ 'ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਧਾਰਕ' ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 78 'ਧਾਰਕ'

ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 'ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਧਾਰਕ' ਨਹੀਂ। ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ 'ਧਾਰਕ' ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਧਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ, ਸਵੀਕਾਰਕਰਤਾ ਜਾਂ ਇੰਡੋਰਸਰ ਨੂੰ ਉਸ ਉੱਤੇ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੋਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਫੈਸਲਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 82 ਦੇ ਉਪਧਾਰਾ(ਸੀ) ਨੂੰ ਧਾਰਾ 100ਫ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਬੇਅਰਰ ਸਾਧਨ ਸਨ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਧਾਰਾ 82(ਸੀ) ਦੇ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਛੁੱਟੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਦਿਖਾ ਸਕਣ

1.7 ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦਾ ਪੱਖ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਹਿਆ ਅਤੇ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਬੇਅਰਰ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ ਦੇ ਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਨਕਦੀਕਰਨ ਯੋਗ ਸਨ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪੱਖ, ਆਂਸ਼ਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ 1988 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਕਦੀਕਰਨ ਯੋਗ ਹਨ। ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਬੇਅਰਰ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਕਦੀਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ, ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਵਾਂਗੇ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਬੰਧਨਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਾ ਹੋਣ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਬੇਅਰਰ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਹਨ, ਤਾਂ ਨਿਰਮਾਤਾ, ਭਾਵ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 82 ਦੇ ਉਪਬੰਧ (ਸੀ) ਅਨੁਸਾਰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ 'ਉਚਿਤ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਭੁਗਤਾਨ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ, ਤਾਂ ਉਹ ਦਾਇਤਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਲਈ, ਜੇ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਆਰਡਰ ਦੇਣ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਰਮਾਤਾ, ਭਾਵ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 78 ਅਨੁਸਾਰ 'ਧਾਰਕ' ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਨੁਸਾਰ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਤੋਂ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਦਾਇਤਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵਜੋਂ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਨੇ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 78 ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਇਤਵ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਆਰ ਨੂੰ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਦੇ 'ਧਾਰਕ' ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਰ ਨੂੰ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ, ਸਵੀਕਾਰਕਰਤਾ ਜਾਂ ਇੰਡੋਰਸਰ ਤੋਂ ਉਸ 'ਤੇ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਆਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੰਡੋਰਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। [ਪੈਰਾ 28][604-F-G; 605-A-D]

1.8 1988 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਰੂਲ 11 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਉਸ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਵਿੱਚ ਨਕਦੀਕਰਨ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਕੇਵੀਪੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਕਦੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ–ਇਨ–ਚਾਰਜ ਨੂੰ, ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਜਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਤੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲਈ ਨਕਦੀਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਕਦੀਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਸਾਧਾਰਣ ਬੇਅਰਰ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਕਦੀਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਨਕਦੀਕਰਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਮੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 29]

1.9 ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਡਾਕਘਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ–ਇੰਚਾਰਜ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜਾਂ ਡਾਕਘਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲਈ ਪੈਸੇ ਕੱਢਣ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, 1988 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ 9 ਅਤੇ 11 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 33]

1.10 ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਸਖਤੀ ਦਿਖਾਈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਚੁੱਪ ਸਨ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਨ। ਇਹ ਖੋਜ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਨਬੀ ਜਾਂ ਏਜੰਟ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਜੇ ਕੰਮ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀ. ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ, ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਨਬੀ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਗੁਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਧਾਰਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਾਰਜ ਜਟਿਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਹੋਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਡਾਕਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੇਗਾ, ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 35]

1.11 ਭੁਗਤਾਨ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 82 ਦੇ ਖੰਡ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੈਧ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋਰ, ਆਰ ਇੱਕ 'ਧਾਰਕ' ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 78 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਕੇ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੈਧ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਨਾਲ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀ.ਜ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਰਾਸ ਚੈੱਕ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 82 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਕੇ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਲੋੜ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ।[ਪੈਰਾ 36][616-ਬੀ-ਸੀ]

1.12 ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 4 ਕੋਈ ਤੀਜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਡਾਕਘਰ ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੈ। ਡਾਕਘਰ, ਇੱਕ ਅਮੂਰਤ ਇਕਾਈ ਵਜੋਂ, ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਰਮਚਾਰੀ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ। ਬੈਂਕ/ਡਾਕਘਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ, ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬੈਂਕ/ਡਾਕਘਰ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ 'ਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰਕ ਹਨ ਜੋ ਬੈਂਕ/ਡਾਕਘਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੈਂਕ/ਡਾਕਘਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ, ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੋਟ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਡਾਕਘਰ ਖਿਲਾਫ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਇੱਕ ਉਪਾਅ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਡਾਕਘਰ, ਬੈਂਕ ਵਾਂਗ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਆਦਿ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਆਪਣੇ ਨੌਕਰੀ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।ਧੋਖਾਧੜੀ ਐਮ.ਕੇ. ਸਿੰਘ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 4, ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਖੋਜਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 37, 39]

1.13 ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਔਖੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਐਮ.ਕੇ. ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੰਨ, ਅਤੇ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਦਾਅਵਿਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੁਵਿਧਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਅਧੂਰੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਐਮ.ਕੇ. ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਪਾਰਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਖੋਜਾਂ, ਜੋ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣੀਆਂ, ਜਿਸ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਬਰੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਦੀ ਨਕਦੀਕਰਨ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ। ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਦੀ ਨਕਦੀਕਰਨ ਦੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੈਧ ਵਿਭੇਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਡਾਕਘਰ/ਬੈਂਕ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਗਲਤੀਆਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਸਾਰ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਐਮ.ਕੇ. ਸਿੰਘ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੌਰਾਨ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 40][618-ਬੀ-ਈ]

1.14 ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਉਪਭੋਗਤਾ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚੁਕਾਇਆ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਰ ਖਿਲਾਫ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਪਭੋਗਤਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 4 ਤੱਕ ਸਾਂਝੇ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਦੀ ਪਰਿਪਕਵਤਾ ਮੁੱਲ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਡਾਕਘਰ ਵਿੱਚ ਨਕਦੀਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ 7% ਸਾਦੀ ਵਿਆਜ ਦਰ ਪ੍ਰਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ; ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੁ.1,00,000/- ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਰੁ. 10,000/- ਦੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ; ਅਤੇ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਐਲਾਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਰਕਮਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 41]

ਭਾਰਤੀ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਚੇਨ ਕੰਸਰਨ (1990) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 484 : [1989] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 27; ਕੇਰਲਾ ਸਟੇਟ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ

ਅਤੇ ਹੋਰ (2004) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 425 : [2004] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1; ਪੋਨਨਪਾਮੂਥਨ ਸਨਜ਼, ਪਾਲਘਾਟ ਬਨਾਮ ਕੈਥੋਲਿਕ ਸੀਰੀਅਨ ਬੈਂਕ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (1991) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 113 : [1990] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 542; ਕੈਨਰਾ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਕੈਨਰਾ ਸੇਲਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (1987) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 666 : [1987] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1138; ਤਾਈ ਹਿੰਗ ਕਾਟਨ ਮਿਲ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਲਿਊ ਚੋਂਗ ਹਿੰਗ ਬੈਂਕ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (1985) 2 ਆਲ ਈ.ਆਰ. 947; ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ) ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਯਾਮਾ ਦੇਵੀ (1978) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 399 : [1978] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1009 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

[1989] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 27 ਪੈਰਾ 18 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2004] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 20 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1990] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 542 ਪੈਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1987] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1138 ਪੈਰਾ 34 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1978] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1009 ਪੈਰਾ 38 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ : ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 8775-8776 ਦੇ 2016.

ਨਿਊ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਡਿਸਪਿਊਟਸ ਰਿਡ੍ਰੈਸਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ 15.05.2015 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾਤੇ ਵਿੱਚ ਓ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 148 ਦੇ 2016. ਦੇ 2001 ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾਤੇ 10.07.2015 ਵਿੱਚ ਆਰ.ਏ ਨੰਬਰ 136 ਦੇ 2015 ਵਿੱਚ ਓ.ਪੀ ਨੰਬਰ 148 ਦੇ 2001.

ਆਦਿਤਿਆ ਕੁਮਾਰ ਚੌਧਰੀ, ਗੁਰਮੇਹਰ ਉਆਨ ਸਿੰਘ, ਵੈਭਵ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇਵ, ਸੌਰਵ ਕੁਮਾਰ, ਮਿਸ ਨਮਿਤਾ ਚੌਧਰੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਲਈ ਅਧਿਵਕਤਾ।

ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਬੈਨਰਜੀ, ਏਐਸਜੀ, ਨਲਿਨ ਕੋਹਲੀ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ, ਮਿਸ ਰੁਖਮਿਨੀ ਬੋਬਡੇ, ਰਾਜਨ ਕੇ.ਆਰ. ਚੌਰਾਸੀਆ, ਜਿਤੇਂਦਰ ਮਹਾਪਾਤਰਾ, ਏ. ਕੇ. ਯਾਦਵ, ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ ਅਧਿਵਕਤਾ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਸੰਜੀਵ ਖੰਨਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ।

ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਰਾਣੀ (ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਲੋੜ ਪਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਅਪੀਲਕਰਤਾ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਦੁਆਰਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਕਤ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲਾਂ ਨੇ 15ਵੀਂ ਮਈ 2015 ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੰਜ਼ਿਊਮਰ ਡਿਸਪਿਊਟਸ ਰੈਡਰੈਸਲ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 'ਐਨਸੀਡੀਆਰਸੀ' ਲਘੂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਵਿਰੁੱਧ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੁਖਸਾਨਾ ਵਿਰੁੱਧ ਮਨਜ਼ੂਰ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਸਾਲ 1995 ਅਤੇ 1996 ਦੌਰਾਨ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੋਸਟ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਮਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਵਿਕਾਸ ਪਤਰ, 'ਕੇਵੀਪੀਜ਼' ਲਘੂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਸੰਯੁਕਤ ਨਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦੇ ਸਨ। ਪਰਿਪੱਕਤਾ 'ਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਮੁੱਖ ਮੁੱਲ Rs.32.60 ਲੱਖ ਸੀ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਪੋਸਟ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘੱਟ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਨਕਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਨਿਰਧਾਰਤ/ਲੌਕ-ਇਨ ਪੀਰੀਅਡ ਦੌਰਾਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

3. ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਫਰਵਰੀ 2000 ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਚੌਕ ਪੋਸਟ ਦਫ਼ਤਰ, ਲਖਨਊ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਲੈ ਕੇ ਪੋਸਟ ਮਾਸਟਰ, ਹੈੱਡ ਪੋਸਟ ਦਫ਼ਤਰ ਚੌਕ, ਲਖਨਊ ਕੋਲ ਗਏ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਚੌਕ ਪੋਸਟ ਦਫ਼ਤਰ ਨਾਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੋਸਟ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਪਛਾਣ/ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸਮਾਂ ਖਾਣ ਅਤੇ ਪੇਚੀਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੋਸਟ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਕਈ ਦੌਰੇ ਲਈ ਬਾਧਿਆ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਪੋਸਟ ਮਾਸਟਰ, ਹੈੱਡ ਪੋਸਟ ਦਫ਼ਤਰ ਚੌਕ, ਲਖਨਊ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰੁਖਸਾਨਾ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੈਣ, ਜੋ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਇੱਕ ਏਜੰਟ ਸੀ ਅਤੇ ਪੋਸਟ ਦਫ਼ਤਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰੁਖਸਾਨਾ ਵਰਗੇ ਏਜੰਟ ਦੀ ਮਦਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੇਗੀ। ਰੁਖਸਾਨਾ ਨੇ, ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪੋਸਟ ਦਫ਼ਤਰ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇ ਸਕੇਗੀ। 03.03.2000 ਨੂੰ, ਰੁਖਸਾਨਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਘਰ ਆਈ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੁਖਸਾਨਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਮਾਸਿਕ ਆਮਦਨ ਸਕੀਮ (ਐਮ.ਆਈ.ਐਸ.) ਪਾਸਬੁੱਕ ਵੀ ਲਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਰੁਖਸਾਨਾ ਨੇ ਇੱਕ ਰਸੀਦ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ।

4. ਰੁਖਸਾਨਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਬਾਰੇ ਆਸਵਾਸਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1, ਯਾਨੀ ਕਿ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ, ਨੂੰ ਲਖਨਊ ਛੱਡ ਕੇ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੋਤੀਹਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਜੁਆਇਨ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਰਾਜ ਰਾਣੀ, ਦੂਜਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਰੁਖਸਾਨਾ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਰਹੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ।

5. ਜੂਨ 2000 ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਰੁਖਸਾਨਾ ਨੇ ਕਈ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਖੋਜ ਲਗਾਈ ਕਿ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਯਹਿਯਾਗੰਜ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਅਤੇ ਲਾਲ ਬਾਗ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਤੋਂ ਨਕਦ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰੁਖਸਾਨਾ ਨੂੰ ਨਕਦ ਵਿੱਚ 25,54,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੂਰੀ ਰਕਮ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖ ਲਈ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛਾਂ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਕੇ. ਸਿੰਘ, ਸਬ-ਪੋਸਟ ਮਾਸਟਰ, ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ, ਯਹਿਯਾਗੰਜ, ਚੌਥਾ ਜਵਾਬਦੇਹ, ਜਿਸ ਨੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾ ਕੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਨਕਦ ਵਿੱਚ ਪਰਿਪਕਵਤਾ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰਕ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹਨ ਕਿਸਾਨ ਵਿਕਾਸ ਪਤਰ ਨਿਯਮ, 1988, ਛੋਟੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ‘1988 ਨਿਯਮ’ ਅਤੇ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਸੇਵਿੰਗ ਬੈਂਕ ਮੈਨੂਅਲ (ਵਾਲਿਊਮ II), ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦੇਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਾਂਗੇ।

6. ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਕਈ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਅੱਗੇ ਉਕਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਅਤੇ ਰੁਖਸਾਨਾ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ 25,54,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ 18% ਸਾਲਾਨਾ ਬਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਤਿਰਿਕਤ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੇ ਲਈ 1,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਸੀ, ਨਾਲ ਹੀ 10% ਸਾਲਾਨਾ ਬਿਆਜ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ 10,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੀ।

7. ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ, ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਮੂਲਿਆ ਦੀ ਰਸੀਦ ਦੇ ਟੋਕਨ ਵਜੋਂ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਕੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਰੁਖਸਾਨਾ ਨੂੰ ਡਾਕਘਰ ਵੱਲੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਏਜੰਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਰਾਰ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਅਤੇ ਰੁਖਸਾਨਾ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਰੁਖਸਾਨਾ ਵੱਲੋਂ ਉਸਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ

ਵਿਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ ਐਫ3/37/91-ਐਨਐਸ II ਮਿਤੀ 8ਵੀਂ ਨਵੰਬਰ 1993 ਨੂੰ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸੀਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਐਮ.ਕੇ. ਸਿੰਘ, ਸਬ-ਪੋਸਟ ਮਾਸਟਰ, ਡਾਕਘਰ, ਯਾਹਿਯਾਗੰਜ, ਲਖਨਊ ਨੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਰਕਮ ਸਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੈਧ ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਐਮ.ਕੇ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੰਬਿਤ ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

8. ਰੁਖਸਾਨਾ, ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਧੋਖਾਧੜੀ, ਆਪਰਾਧਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਆਦਿ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ।

9. ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਨਸੀਡੀਆਰਸੀ ਨੇ, ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ 1988 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ 14 ਅਤੇ 15 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਨਿਯਮ 19, ਜਿਸ ਨੇ ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਮੂਲਿਆ ਜਦੋਂ 20,000/- ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚੈੱਕ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ, 28-29ਵੀਂ ਅਗਸਤ 2001 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੈਸ਼ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੱਚੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਣਜਾਣ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ, ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੋਖਮ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਤਬਾਦਲਾ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਰੁਖਸਾਨਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਅਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਇੱਕ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਕੇ ਯਾਹਿਯਾਗੰਜ ਸਥਿਤ ਡਾਕਘਰ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਤੋਂ ਸਿਰਫ 800 ਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ, ਸਮੇਤ ਚੌਥੇ ਜਵਾਬਦੇਹ, ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰੁਖਸਾਨਾ, ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, 25,54,000/- ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਨਾਲ ਹੀ 9% ਸਾਲਾਨਾ ਬਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਵੱਲੋਂ ਰਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿਅਲਾਈਜੇਸ਼ਨ। ਰੁਖਸਾਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਜੋਂ 1,00,000 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵਜੋਂ 10,000 ਰੁਪਏ ਦੇਣੇ ਪੈਣੇ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰੁਖਸਾਨਾ ਤੋਂ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਰੁਖਸਾਨਾ ਨੂੰ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਚੂਕ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ।

10. ਰੁਖਸਾਨਾ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਪਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

11. ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ $31_{\text{SUPERSCRIPT}}$ 'ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ' ਛੋਟੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਬੈਂਕਰ' ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਬੈਂਕਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਡਾਕਘਰ ਬਚਤ ਬੈਂਕ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਡਾਕਘਰ ਬਚਤ ਬੈਂਕ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਬੈਂਕਰ ਹੈ।

12. ਡਾਕਘਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ $42_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਇੱਕ ਵਾਅਦਾ ਨੋਟ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਵਾਅਦੇ ਵਾਲਾ ਉੱਦਮ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਮਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ ਦੇ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰਕਮ ਦੇਣ ਦਾ ਹੈ।$3_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ $134_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੋਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੋਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

'13. ਵਿਆਖਿਆ-ਖੰਡ।—ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ— 4 * * * * * “ਬੈਂਕਰ”,—5

24. “ਵਾਅਦਾ ਨੋਟ।”—ਇੱਕ “ਵਾਅਦਾ ਨੋਟ” ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ ਹੈ (ਜੋ ਕਿ ਬੈਂਕ-ਨੋਟ ਜਾਂ ਕਰੰਸੀ-ਨੋਟ ਨਹੀਂ ਹੈ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਕਮ ਦੇਣ ਦਾ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਵਾਅਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਿਰਮਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਖਾਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਾਂ ਉਸ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ ਦੇ ਧਾਰਕ ਨੂੰ।

3 ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ "ਬਿੱਲ ਆਫ ਐਕਸਚੇਂਜ" ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

13. “ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ”।— (1) ਇੱਕ “ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਵਾਅਦਾ ਨੋਟ, ਬਿੱਲ ਆਫ ਐਕਸਚੇਂਜ ਜਾਂ ਚੈੱਕ ਜੋ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ (i).—ਇੱਕ ਵਾਅਦਾ ਨੋਟ, ਬਿੱਲ ਆਫ ਐਕਸਚੇਂਜ ਜਾਂ ਚੈੱਕ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੋਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੋਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਨਾ-ਟ੍ਰਾਂਸਫਰੇਬਲ ਹੋਣ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ।

ਵਿਆਖਿਆ (ii).—ਇੱਕ ਵਾਅਦਾ ਨੋਟ, ਬਿੱਲ ਆਫ ਐਕਸਚੇਂਜ ਜਾਂ ਚੈੱਕ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੋਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਇਕੱਲਾ ਜਾਂ ਆਖਰੀ ਐਂਡੋਰਸਮੈਂਟ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਐਂਡੋਰਸਮੈਂਟ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ (iii).—ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਵਾਅਦਾ ਨੋਟ, ਬਿੱਲ ਆਫ ਐਕਸਚੇਂਜ ਜਾਂ ਚੈੱਕ, ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਐਂਡੋਰਸਮੈਂਟ ਦੁਆਰਾ, ਇੱਕ ਖਾਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੋਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ, ਇਹ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨ

ਵਿਅਕਤੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਾਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧਨ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਸਥਿਤੀ ਕਿ KVPs ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 13 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝੌਤਾਯੋਗ ਯੰਤਰ ਹਨ NI ਐਕਟ. ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 15 ਅਤੇ 16 'ਇੰਡੋਰਸਮੈਂਟ' ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, 'ਇੰਡੋਰਸੀ', 'ਇੰਡੋਰਸਰ' ਅਤੇ 'ਇੰਡੋਰਸਮੈਂਟ ਖਾਲੀ ਵਿਚ' ਅਤੇ 'ਪੂਰੇ ਵਿਚ'। ਇੰਡੋਰਸਮੈਂਟ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਿਰਮਾਤਾ ਜਾਂ ਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਗੱਲਬਾਤਯੋਗ ਸਾਧਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਜਾਂ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, a 'ਤੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਪਰਚੀ ਜਾਂ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੰਡੋਰਸਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਾਧਨ ਹੈ ਇੰਡੋਰਸਰ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ ਉਸਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਹ ਖਾਲੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੰਡੋਰਸਮੈਂਟ ਹੈ। ਜੇ ਇੰਡੋਰਸਰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇੰਡੋਰਸਮੈਂਟ ਨੂੰ 'ਪੂਰਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਦਿਸ਼ਟ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਇੰਡੋਰਸੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

13. ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 78 ਅਤੇ 82 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ:

“78. ਭੁਗਤਾਨ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।—ਧਾਰਾ 82, ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਇਕ ਵਚਨਪੱਤਰ, ਬਿੱਲ ਆਫ ਐਕਸਚੇਂਜ ਜਾਂ ਚੈੱਕ ਉੱਤੇ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ, ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰਕਰਤਾ ਨੂੰ ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ, ਉਸ ਸਾਧਨ ਦੇ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।”

xx xx xx

82. ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟਕਾਰਾ।—ਇਕ ਵਪਾਰਯੋਗ ਸਾਧਨ ਦਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਸਵੀਕਾਰਕਰਤਾ ਜਾਂ ਇੰਡੋਰਸਰ

ਕ੍ਰਮਵਾਰ—(ਅ) ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ।—ਉਸ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਜੋ ਉਸ ਸਵੀਕਾਰਕਰਤਾ ਜਾਂ ਇੰਡੋਰਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਧਾਰਕ ਅਧੀਨ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ; (ਬ) ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਦੇ ਕੇ।—ਉਸ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਸਵੀਕਾਰਕਰਤਾ ਜਾਂ ਇੰਡੋਰਸਰ ਨੂੰ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਛੁੱਟਕਾਰੇ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜਿਹੇ ਧਾਰਕ ਅਧੀਨ ਸਿਰਲੇਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ; (ਸੀ) ਭੁਗਤਾਨ ਦੁਆਰਾ।—ਜੇਕਰ ਸਾਧਨ ਬੇਅਰਰ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਖਾਲੀ 'ਚ ਇੰਡੋਰਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਸਵੀਕਾਰਕਰਤਾ ਜਾਂ ਇੰਡੋਰਸਰ ਉੱਤੇ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

14. ਸੈਕਸ਼ਨ 78 ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਸਾਧਨ ਦਾ 'ਧਾਰਕ', ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਏਜੰਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਬੈਂਕਰ ਉਗਰਾਹੀ ਲਈ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, 5 ਨਿਰਮਾਤਾ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

5 ਦੇਖੋ ਮੱਦਾਲੀ ਤਿਰੁਮਲਾ ਅਨੰਤ ਵੈਂਕਟ ਵੀਰਰਾਘਵਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀਮਤ ਕਿਲੰਬੀ ਮੰਗੰਮਾ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ; ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1940 ਮੈਡ. 90 ਅਤੇ ਰਘਬੀਰ ਮਾਹੋ ਬਨਾਮ ਰਾਮਸਰਾਯ ਭਗਤ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1939 ਪਟ.347 ਅਤੇ ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ 'ਤੇ ਭਾਸ਼ਯਮ ਅਤੇ ਅਡਿਗਾ ਦੀ ਪੁਸਤਕ, 22ਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ (2019) ਦੇ ਪੰਨਾ 533। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 78 ਧਾਰਾ 82 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਭੁਗਤਾਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਧਾਰਾ 82 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਅਜਿਹੇ ਸਾਧਨ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬੇਅਰਰ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਲੀ 'ਚ ਇੰਡੋਰਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਵਪਾਰਯੋਗ ਸਾਧਨ ਦਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਸਵੀਕਾਰਕਰਤਾ ਜਾਂ ਇੰਡੋਰਸਰ ਜਦੋਂ ਉੱਤੇ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਦਾ 'ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ' ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। 'ਧਾਰਕ' ਅਤੇ 'ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ' ਸ਼ਬਦ 'ਕਲਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ' ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 8 'ਧਾਰਕ' ਦੇ ਅਭਿਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਧਾਰਾ 10 'ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ' ਦੇ ਅਭਿਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 78 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 82 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੇ ਸਮਝੌਤਾਪੂਰਨ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਪਾਰਯੋਗ ਸਾਧਨ ਬੇਅਰਰ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਖਾਲੀ 'ਚ ਇੰਡੋਰਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕੇਸ 'ਚ ਭੁਗਤਾਨ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਜਦੋਂ ਵਪਾਰਯੋਗ ਸਾਧਨ ਆਰਡਰ 'ਤੇ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਜਦੋਂ 'ਧਾਰਕ' ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਸਵੀਕਾਰਕਰਤਾ ਜਾਂ ਐਂਡੋਰਸਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

15. ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8, 'ਹੋਲਡਰ' ਦੀ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"8. "ਹੋਲਡਰ".—ਇੱਕ ਵਚਨਪੱਤਰ, ਬਿੱਲ ਆਫ ਐਕਸਚੇਂਜ ਜਾਂ ਚੈੱਕ ਦਾ "ਹੋਲਡਰ" ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨੋਟ, ਬਿੱਲ ਜਾਂ ਚੈੱਕ ਗੁੰਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਹੋਲਡਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਹੈ।"

ਧਾਰਾ 8 ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੋ-ਪਰਤੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਹੋਲਡਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ (i) ਵਚਨਪੱਤਰ, ਬਿੱਲ ਆਫ ਐਕਸਚੇਂਜ ਜਾਂ ਚੈੱਕ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਅਤੇ (ii) ਉਸ ਉਪਕਰਣ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ, ਸਵੀਕਾਰਕਰਤਾ ਜਾਂ ਇੰਡੋਰਸਰ ਖਿਲਾਫ ਉਸ 'ਤੇ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਉਪਕਰਣ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਪਰ ਉਸ 'ਤੇ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, 'ਹੋਲਡਰ' ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾਵਾਂ 8 ਅਤੇ 78 ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਕਰਣ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ, ਪਰ ਉਸ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਵੈਧ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

6SUPERSCRIPTਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਬੇਨਾਮੀ ਮਾਲਕ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਅਤੇ ਮਤਭੇਦ ਦੀ ਜਾਂਚ

ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਪਹਿਲੂ ਅਤੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁੱਬਾ ਨਾਰਾਇਣ ਵਾਥਿਯਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਰਾਮਸਵਾਮੀ ਅਯਿਆਰ (1907) 30 ਮੈਡ. 88 (ਐਫ.ਬੀ.), ਬਾਚਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਜਾਨਕੀ ਰਾਏ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1957 ਪਟ. 380 ਅਤੇ ਭਾਗੀਰਥ ਬਨਾਮ ਗੁਲਾਬ ਕੰਵਰ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1956 ਰਾਜ. 174 ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

16. ਅਸੀਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 10 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, 'ਧਾਰਕ' ਅਤੇ 'ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਾਰਕ', ਇੱਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 9 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:

“9. ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਾਰਕ”.—”ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਾਰਕ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਚਨਪੱਤਰ, ਬਿੱਲ ਆਫ ਐਕਸਚੇਂਜ ਜਾਂ ਚੈੱਕ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਇੰਡੋਰਸੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਜੇਕਰ [”ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ,] ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਰਕਮ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਨ ਸਮਝਣ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰਲੇਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।”

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 9 ਅਨੁਸਾਰ, 'ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਾਰਕ' ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਧਾਰਕ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਇਹ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਹੈ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੋ ਉਲਲੇਖਿਤ ਹੈ, ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਇੰਡੋਰਸੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਾਰਕ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਮੂਲ ਧਾਰਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰੀ, ਜਿਸਨੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਵਪਾਰਯੋਗ ਸਾਧਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਨ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦੇ ਕਿ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸਨੇ ਸਿਰਲੇਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕੋਈ ਖਾਮੀ ਸੀ। ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਪਾਰਯੋਗ ਸਾਧਨ ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਰਕਮ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 118 ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (ਗ) ਅਨੁਸਾਰ ਜਦ ਤੱਕ ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਪਾਰਯੋਗ ਸਾਧਨ ਦਾ 'ਧਾਰਕ' 'ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਾਰਕ' ਹੈ। ਪਰ ਪ੍ਰੋਵਿਸੋ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਯੋਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਸਟਡੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰਕਰਤਾ ਤੋਂ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ 'ਧਾਰਕ' ਨੂੰ 'ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਾਰਕ' ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

17. ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 10 ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ 'ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

7s$_{SUBSCRIPT}$. ਐਕਟ 8 ਦੁਆਰਾ 1919. s. 2, ਲਈ “ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਜਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਆਰਡਰ ਨੂੰ,”

*8118$_{SUPERSCRIPT}$. ਵਪਾਰਯੋਗ ਸਾਧਨਾਂ ਬਾਰੇ ਧਾਰਣਾਵਾਂ. — ਜਦ ਤੱਕ ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਧਾਰਣਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ:—

xx
xx
xx

“(ਗ) ਕਿ ਧਾਰਕ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਾਰਕ ਹੈ:— ਕਿ ਵਪਾਰਯੋਗ ਸਾਧਨ ਦਾ ਧਾਰਕ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਾਰਕ ਹੈ: ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਸਟਡੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰਕਰਤਾ ਤੋਂ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਕ ਨੂੰ

ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਾਰਕ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਰ ਉਸ ਉੱਤੇ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।" ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਸੰਜੀਵ ਖੰਨਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

"'ਉਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਭਲੇ ਮਨ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੀ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਯੰਤਰ ਦੇ ਸਪੱਸਟ ਟੈਨਰ ਅਨੁਸਾਰ ਭੁਗਤਾਨ ਜੋ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਰਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਜਦੋਂ ਯੰਤਰ ਦੇ ਸਪੱਸਟ ਟੈਨਰ ਅਨੁਸਾਰ ਭਲੇ ਮਨ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ ਹੈ। ਧਾਰਾ 10 ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਦੋਵੇਂ ਭਲੇ ਮਨ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਇਕੱਠੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿਰਫ ਭਲੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ, 1897 ਦੀ ਧਾਰਾ 3(22), ਜੋ 'ਭਲੇ ਮਨ' ਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਭੁਗਤਾਨ 'ਉਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ' ਹੈ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ। ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਭਲੇ ਮਨ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੁਆਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਿਛਲੇ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਦਰਜ ਰਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਬਣਾਉਣਾ ਸਲਾਹਯੋਗ ਜਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਯੰਤਰ ਦੀ ਕੀਮਤ, ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਤੱਥ ਅਤੇ ਯੰਤਰ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਤਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉੱਠਣ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹਨ।

18. ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 131 ਅਧੀਨ ਬੈਂਕਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਪਹਲੂ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਇੰਡੀਅਨ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਚੇਨ ਕੰਸਰਨ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ

ਬੈਂਕ ਆਫ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਬਨਾਮ ਐਮ/ਐਸ. ਆਟੋਮੋਟਿਵ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕੰਪਨੀ।, (1993) 2 SCC 97 10 131. ਚੈੱਕ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੈਂਕਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ। — ਇੱਕ ਬੈਂਕਰ ਜਿਸ ਨੇ ਭਲੇ ਮਨ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਚੈੱਕ ਦੇ ਸਹੀ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ, ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ I.— ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੈਂਕਰ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਦੀ ਰਕਮ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕ ਲਈ ਪਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ II.—ਇਹ ਉਸ ਬੈਂਕਰ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖੇ ਗਏ ਇੱਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਚਿੱਤਰ ਆਧਾਰਿਤ ਕੱਟੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਆਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਇਮਾ ਫੇਸੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਯੰਤਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉੱਤੇ ਸਪੱਸਟ ਧੋਖਾਧੜੀ, ਜਾਲਸਾਜ਼ੀ ਜਾਂ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਸਧਾਰਣ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਚਿੰਤਾ, 11 ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਹਾਲਸਬਰੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫੈਸਲੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੀ ਬੈਂਕ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਬੈਂਕ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਰਹੋ. ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਖਾਤਾ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ, ਬੈਂਕਰ ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਖਾਤਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਪਸੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਬੈਂਕਰ ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਨਗਦੀ, ਉਗਰਾਹੀ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਬੈਂਕ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਤੀ ਫਰਜ਼, ਜੇਕਰ ਗਾਹਕ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਬੈਂਕ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸ਼ਰਤਾਂ NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 131 ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚੈੱਕ ਦਾ ਦਰਾਜ਼ ਉਸ ਦਾ

ਗਾਹਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬੈਂਕ ਜਦੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਜੇ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਹੈ ਚੈੱਕ ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ, ਬੈਂਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 131 ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਪਰੇ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੱਕ ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰਕਮ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੋਵੇ, ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਹੋਵੇ ਗਾਹਕ ਦੀ ਪਾਈਡ ਆਦਿ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਵਸੂਲੀ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਸਾਧਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਉਲਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਹੁਕਮ ਦੀਆਂ ਅਸਲ ਸ਼ਰਤਾਂ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਸਾਨੂੰ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 131 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੈਂਕਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਹਾਰਕ ਬੈਂਕਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ NI ਐਕਟ। ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਬੈਂਕਿੰਗ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ. ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੋਲ ਹੈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਇੱਕ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਸਹੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਵਾਜਬ ਦੇਖਭਾਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਮਿਆਰ ਅਤੇ ਸਖਤ ਦੇਣਦਾਰੀ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹੀ ਟੈਸਟ ਹੈ। ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਕੀਨ ਜਾਸੂਸ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ. ਇਸ ਲਈ, ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਦੀ ਮਾਈਕਰੋਸਕੋਪਿਕ ਜਾਂਚ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਉਦੋਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਥ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਜਬ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹਨ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਗਲਤ ਕੰਮ ਹੋਣਾ.

19. ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 131 ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ 6 ਫਰਵਰੀ 2003 ਤੋਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਬੈਂਕਰ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਟ੍ਰੰਕੇਟ ਚੈੱਕ ਦੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਇਮੇਜ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੈੱਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ, ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ, ਜਾਲਸਾਜ਼ੀ ਜਾਂ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਸੰਧਾਰਣ ਧਿਆਨ ਵਰਤੇ। ਇਸ ਲਈ, ਬੈਂਕ ਸਿਰਫ ਤਦ ਹੀ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬੈਂਕਰ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 131 ਅਧੀਨ ਬੈਂਕਰ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੀਆਂ ਜੋ ਦਾਇਤਵ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਫੈਡਕੋ. 20. ਕੇਰਲਾ ਸਟੇਟ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ,12SUPERSCRIPT ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 131 ਅਤੇ 131ਏ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਜੋ ਇਕ ਆਮ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੈਂਕਰ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਗਾਹਕ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਜਾਂ ਚੈੱਕ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦਾ ਕੋਈ ਸਿਰਲੇਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਖਰਾਬ ਸਿਰਲੇਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਕਿ ਬੈਂਕਰ ਨੇ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੈਂਕ 'ਤੇ ਹੈ। ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੈਂਕਰ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਮਿਆਰ 'ਤੇ ਬੈਂਕਰਾਂ ਦੀ ਆਮ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਨਾਲ ਬੈਂਕਿੰਗ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਫੈਲਾਅ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਵਿਘਨ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੈਂਕਰ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਮਿਆਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿਨਟ ਅਤੇ ਮਾਈਕਰੋਸਕੋਪਿਕ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਲਿਆਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਚੈੱਕ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ, ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੈਂਕਰ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ, ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੱਚੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵੱਲ ਬੈਂਕਰ ਦਾ ਕੋਈ ਠੇਕਾਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਕੀਮਤ ਹੈ ਜੋ ਬੈਂਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਾਮਨ ਲਾਅ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਵੱਧ ਵਿਆਪਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਟਿੱਪਣੀ ਹੈ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੈਂਕਰ ਖਿਲਾਫ ਯੋਗਦਾਨੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੈਂਕਰ ਲਈ ਕੋਈ ਬਚਾਅ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਰਕਮ ਇਕੱਠੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 131 ਅਤੇ 131ਏ ਬਾਰੇ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੇਵੀਪੀਜ਼

ਨੂੰ ਨਕਦ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 131 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ।

21. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਯੂ. ਪੋਨਨਪਾ ਮੂਥਨ ਸਨਜ਼, ਪਾਲਘਾਟ ਬਨਾਮ ਕੈਥੋਲਿਕ ਸੀਰੀਅਨ ਬੈਂਕ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ,13SUPERSCRIPT ਵਿੱਚ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 9, 10 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 118 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਗ) ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਟਾਈਟਲ ਵਿੱਚ ਖਾਮੀ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਉਹ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਲਾਪਰਵਾਹ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲੋਂ ਸਖਤ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਉਚਿਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤੇ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। "ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ" ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਉੱਤੇ ਗੌਰ ਕਰਦਿਆਂ ਜਿੱਥੇ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਸ਼ਯਮ ਅਤੇ ਅਡੀਗਾ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ(4ਥੀ ਐਡੀਸ਼ਨ) ਅਤੇ ਚਿੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਯੂ. ਪੋਨਨਪਾ ਮੂਥਨ ਸਨਜ਼, ਪਾਲਘਾਟ (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੱਢੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੈਸੇਜ਼ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

“13. ਹਾਲਾਂਕਿ, "ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ" ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਚਾਲਮਰਜ਼ ਦੀ ਪੁਸਤਕ "ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ" (4ਥੀ ਐਡੀਸ਼ਨ) ਤੋਂ ਇੱਕ ਪੈਸੇਜ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨਪੂਰਵਕ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

“ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਸੌਦੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਕੋਲ “ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਮੰਨਣ” ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ।

ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰਰ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਬਾਰੇ ਨੇੜਲੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ ਨੂੰ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਲਿਆ ਹੈ, ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਇਤਨੀ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਨਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਸੀ ਮੰਨਣਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਟਾਈਟਲ ਖਾਮੀਯੁਕਤ ਸੀ।”

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੋਰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਚਿੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

“ਜਦੋਂ ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸੰਜੋਗਤ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ “ਲਾਲ ਝੰਡੇ” ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ ਹੈ।” ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਦੁਰਗਾ ਸ਼ਾਹ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅੱਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੋਧਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਬੇਨਾ ਫਾਈਡ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਮਾਲਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੋਲਡਰ ਇਨ ਦਿਉ ਕੋਰਸ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵੱਡੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ “ਲਾਲ ਝੰਡੇ” ਨੂੰ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜੋ ਟਾਈਟਲ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਰਾਘਵਜੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਅ

xx

xx

17. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੇ ਦੁਰੁਸਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਕ ਉੱਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸਖਤ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਗਿੱਲ ਕੇਸ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਧਾਰਕ, ਦੁਰੁਸਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਕ ਹੋਣ ਲਈ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਬਿੱਲ, ਨੋਟ ਜਾਂ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਵੈਧ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਨ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰਲੇਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਿਰਫ ਬੋਨਾ ਫਾਈਡ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਉਸ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ ਕਿ ਧਾਰਕ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਿਰਲੇਖ ਖਾਮੀਯੁਕਤ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਐਸ.118(ਜੀ) ਅਧੀਨ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਧਾਰਣਾ ਉੱਥੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਧੀਨ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ 'ਧਾਰਕ ਦੁਰੁਸਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਕ' ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦਾ ਭਾਰ ਉਸ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਵੈਧ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਾਰਕ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਵਿਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲੋੜ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। "ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਨ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

22. ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 118 ਦੇ ਉਪਧਾਰਾ (ਗ) ਅਧੀਨ ਧਾਰਣਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰੁਖਸਾਨਾ ਇੱਕ ਇੰਡੋਰਸੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਧਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਹੋਰ, ਰੁਖਸਾਨਾ ਇੱਕ 'ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਕ' ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ, ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਲਕਾਂ, ਭਾਵ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ, ਤੋਂ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਧਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਰੁਖਸਾਨਾ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧੋਖਾਧੜੀ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 78 'ਧਾਰਕ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 'ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਕ' ਨਹੀਂ। ਰੁਖਸਾਨਾ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਪਰਿਭਾਸਿਤ 'ਧਾਰਕ' ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਧਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ, ਸਵੀਕਾਰਕ ਜਾਂ ਇੰਡੋਰਸਰ ਨੂੰ ਉਸ ਉੱਤੇ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੋਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਸੀਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 82 ਦੇ ਉਪਧਾਰਾ (ਸੀ) ਨੂੰ ਧਾਰਾ 10 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸਾਡਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ KYPs ਬੇਅਰਰ ਸਾਧਨ ਸਨ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 82(ਸੀ) ਅਧੀਨ ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਦਿਖਾ ਸਕਣ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 10 ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

23. 1988 ਨਿਯਮ ਸਰਕਾਰੀ ਬਚਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਐਕਟ, 1959 (ਛੋਟੇ ਤੌਰ ਤੇ, “ਜੀ.ਐਸ.ਸੀ ਐਕਟ”) ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜੀ.ਐਸ.ਸੀ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਦੇ ਜਾਰੀ ਅਤੇ ਛੁੱਟਕਾਰਾ, ਅਤੇ ਬਚਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਫੀਸਾਂ ਲਈ ਨਿਯਮ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। 'ਧਾਰਕ' ਨੂੰ ਜੀ.ਐਸ.ਸੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਉਪਧਾਰਾ (ਅ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਚਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਿਭਾਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 2 ਦੇ ਉਪਧਾਰਾ (ਡੀ) ਵਿੱਚ 'ਤਬਦੀਲੀ' ਨੂੰ ਇੰਟਰ ਵਿਵੋਸ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇੱਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਿਭਾਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੁਆਰਾ ਤਬਦੀਲੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

24. GSC ਐਕਟ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਬਚਤ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ; ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਭੁਗਤਾਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬੱਚਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਾਬਾਲਗ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਬਚਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਧਾਰਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਕਿਸੇ ਧਾਰਕ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਬਚਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਜੀਐਸਸੀ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਅਤੇ 6 ਗੈਰ-ਰੋਧਕ ਉਪਬੰਧ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ।

25. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਉਹ ਹਨ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 8 ਅਤੇ 11 GSC ਐਕਟ ਜੋ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

“8. ਪੂਰਨ ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ।— (1) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਭੁਗਤਾਨ, ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਸੰਭਾਲਕ ਜਾਂ ਨਾਮਜਦ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਪੂਰਨ ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਹੋਵੇਗਾ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵਸੀਅਤਨਾਮਾ ਨਿਰਵਾਹਕ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਧਾਰਕ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਇਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਉਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੌਰਾਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਰਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮੰਗਾਂ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ।

(3) ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਜਾਂ ਦਾਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਬਚਤ ਪ੍ਰਮਾਣਪੱਤਰ ਦੇ ਧਾਰਕ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਖਿਲਾਫ ਉਸਦਾ ਕਰਜ਼ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹੋਣ।

xx xx xx

11. ਨੇਕ ਨੀਅਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਰੱਖਿਆ।— ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਚਲਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨੇਕ ਨੀਅਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੋਵੇ।

ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਜੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਐਕਟ ਦੇ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ 11 ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 8 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਪੂਰਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਜੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਐਕਟ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਰਥਾਤ ਭੁਗਤਾਨ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਪੱਤਰ ਨਾਬਾਲਗ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਧਾਰਾ 5 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਧਾਰਕ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 7 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭੁਗਤਾਨ। ਜੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਵਿੱਚ 'ਨਾਬਾਲਗ', 'ਉਸਦਾ ਮਾਪੇ' ਜਾਂ 'ਸੰਭਾਲਕ' ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਜੋ ਧਾਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ 'ਨਾਮਜਦ' ਅਤੇ 'ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ' ਧਾਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ 'ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ' ਸ਼ਬਦ ਧਾਰਾ 7 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

“7. ਧਾਰਕ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ।—

xx xx xx

(5) ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਬਚਤ ਪ੍ਰਮਾਣਪੱਤਰ 'ਤੇ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਮਾਣਪੱਤਰ

ਦੀ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਚਤ ਪ੍ਰਮਾਣਪੱਤਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ।

26. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਤਬ ਹੀ ਕਰੇਗੀ ਜਦੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬਚਤ ਪ੍ਰਮਾਣਪੱਤਰ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਨਾਮ ਜਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮਜਦ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 7 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਵਿੱਚ ਉਲ੍ਲੇਖਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਜਾਂ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਜੀਐਸਸੀ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 5 ਅਤੇ 7 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਤਾਂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਧਾਰਾ 8(1) ਉਹ ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜੋ ਜੀਐਸਸੀ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 5 ਅਤੇ 7 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਧਾਰਾਵਾਂ 5 ਅਤੇ 7 ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

27. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 11 ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜੀਐਸਸੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਜੀਐਸਸੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦਲੀਲ ਜਾਂ ਬਚਾਅ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਹੈ, ਜੀਐਸਸੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 315 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਬਚਤ ਪ੍ਰਮਾਣਪੱਤਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਤਬਾਦਲਾ ਤਬ ਤੱਕ ਵੈਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ 'ਨਿਰਧਾਰਿਤ' ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਲਿਖਤੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। 'ਨਿਰਧਾਰਿਤ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 2(b)16$_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਜੀਐਸਸੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੈ।

28. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦੇਖਭਾਲ ਦੇ ਮਿਆਰ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਈਏ ਡਾਕਘਰ ਦੁਆਰਾ 1988 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੈਸ਼ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕੇਵੀਪੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਯੰਤਰ, ਅਸੀਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ KVP ਬੇਅਰਰ ਯੰਤਰ ਸਨ ਜਾਂ ਆਰਡਰ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਸਨ। ਇਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਟੈਂਡ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ, ਕਿ ਕੇਵੀਪੀ ਧਾਰਕ ਯੰਤਰ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸਲਈ ਨਕਦੀ ਯੋਗ ਸਨ ਸਾਧਨ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਦੁਆਰਾ. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਸਟੈਂਡ, ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਰਾਏ, ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ KVPs 1988 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਕਦੀਯੋਗ ਹਨ ਨਿਯਮ. KVP ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਾਲੇ ਧਾਰਕ ਯੰਤਰ ਹਨ ਭੁਗਤਾਨ 'ਭੌਤਿਕ ਧਾਰਕ' ਅਤੇ ਸਾਧਨ ਦੇ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਕਦੀ ਲਈ, ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਾਂਗੇ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ

15 3. ਬੱਚਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ। - ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ, ਬੱਚਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਾ ਕੋਈ ਤਬਾਦਲਾ ਨਹੀਂ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਵੈਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

162(b) “ਨਿਰਧਾਰਿਤ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ; ਜਦ ਤੱਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਬੇਅਰਰ ਯੰਤਰ ਹਨ, ਤਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਭਾਵ, ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਐਨਆਈਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 82 ਦੇ ਖੰਡ (ਸੀ) ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭੁਗਤਾਨ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ 'ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਭੁਗਤਾਨ' ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਜੇ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਆਰਡਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਭਾਵ, ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਐਨਆਈਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 78 ਅਨੁਸਾਰ 'ਧਾਰਕ' ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਐਨਆਈਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਯੰਤਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਯੰਤਰ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਰਕਮ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਧਾਰਾ 78 ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰੁਖਸਾਨਾ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਭੁਗਤਾਨ 'ਧਾਰਕ' ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੁਹਰਾਉਣ ਲਈ, ਰੁਖਸਾਨਾ ਨੂੰ ਯੰਤਰ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਸਵੀਕਾਰਕਰਤਾ ਜਾਂ ਇੰਡੋਰਸਰ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਦੀ

ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਰੁਖਸਾਨਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੰਡੋਰਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

29. ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਸਾਧਾਰਣ ਬੇਅਰ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਸਨ ਜਾਂ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਬੇਅਰ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ 1988 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। 1988 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 11, ਜੋ ਕਿ ਨਕਦੀਕਰਨ ਦੇ ਸਥਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"11. ਨਕਦੀਕਰਨ ਦਾ ਸਥਾਨ: - ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਸ ਦੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਨਕਦੀਕਰਨ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ: - ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਕੋਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਕਦੀਕਰਨ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲਈ ਨਕਦੀਕਰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।"

"9. ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ:- (1) ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਧਾਰਕ ਜਾਂ ਧਾਰਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਧਾਰਕ ਜਾਂ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਗੁੰਮ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਸੌਂਪਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਇਸ ਲਈ, ਨਿਯਮ 9 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਧਾਰਕ ਜਾਂ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਧਾਰਕ/ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਨਿਯਮ 11 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਉਸ ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਨਕਦੀਕਰਨ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ, ਇੱਕ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਕਦੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇ, ਕਿ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲਈ ਨਕਦੀਕਰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਸਾਧਾਰਣ ਬੇਅਰ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਕਦੀਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਹਨ।

30. ਨਿਯਮ 13 ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਕਦੀਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਟੇਬਲ ਵਿੱਚ ਦੇਣ ਯੋਗ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਕਤ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਨਿਯਮ 11 ਨੂੰ ਨਿਯਮ 9 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਬੈਂਕ ਮੈਨੂਅਲ (ਖੰਡ II) ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਾਈਡ ਧਾਰਾਵਾਂ 23(1) ਅਤੇ 23(2) ਅਧੀਨ ਹੇਠ ਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨਿਵਾਰਯ ਕਰਦਾ ਹੈ:

“ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਨਕਦੀਕਰਨ”

23(1) ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ 'ਤੇ ਨਕਦੀਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਐਸ.ਬੀ. ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਫਤਰ 'ਤੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਇਸ ਦਫਤਰ 'ਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਨਕਦੀਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਥੇ ਇਹ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੈ, ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਪੂਰੇ ਵੇਰਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਲਿਖੇ ਅੱਖਰ, ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਖਰੀਦ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਪਤਾ। ਉਸਦੇ ਦਸਤਖਤ ਹੇਠਾਂ ਉਸਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਪਤਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਪੋਸਟਮਾਸਟਰ ਵੱਲੋਂ ਅਸਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤੋਂ

ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਹਫਤੇ ਬਾਅਦ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਿਤੀ-ਮੋਹਰ ਲਗਾ ਕੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ ਲਈ 3 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਧਾਰਕ ਨੇ ਭੁਗਤਾਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦਫਤਰ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਲਾਵੇ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਹਫਤੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਤਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਸਥਾਨਕ ਪਤੇ 'ਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਾਪਸ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੇ, ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਕਦੀਕਰਨ ਲਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇਖਣ ਲਈ ਨਿਯਮ 31 ਵੇਖੋ। ਨਕਦੀਕਰਨ ਲਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ:

(ਅ) ਕੀ ਗੈਰ-ਨਕਦੀਕਰਨ ਦੀ ਅਵਧੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਨਕਦੀਕਰਨ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਕਦੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

(i) ਧਾਰਕ ਜਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਧਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਣ 'ਤੇ;

(ii) ਇੱਕ ਗੈਜਟਿਡ, ਸਰਕਾਰੀ ਅਫ਼ਸਰ ਵੱਲੋਂ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਤੀ ਹੋਣ 'ਤੇ;

(iii) ਜਦੋਂ ਹੋਲਡਿੰਗ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ;

(iv) ਜਦੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ;

(v) ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਆਦੇਸ਼ਿਤ ਹੋਵੇ; ਅਤੇ

(vi) ਕੇ.ਵੀ.ਪੀ. ਅਤੇ ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. (VIII-ਇਸ਼ਯੂ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਧਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਣ 'ਤੇ

(ਬ) ਕਿ ਧਾਰਕ ਦਾ ਨਾਮ, ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਾ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਤਾਰੀਖ ਅਰਜ਼ੀ ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ 'ਤੇ ਦਰਜ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ;

(ਸੀ) ਕਿ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਪੋਸਟ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੋਇਆ ਜਾਂ ਚੋਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਪੋਸਟਮਾਸਟਰ ਜਨਰਲ ਦੇ ਸਰਕੁਲਰਾਂ ਵਿੱਚ;

(ਡੀ) ਕਿ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਅਟੈਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(ਈ) ਕਿ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਸੁਰੰਦਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਧਾਰਕ ਦੇ ਨਮੂਨਾ ਦਸਤਖਤ ਚਿਪਕਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਮੂਨਾ ਦਸਤਖਤ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਹੀ ਹੈ;

(ਐਫ) ਕਿ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡੁਪਲਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(ਜੀ) ਜੇ ਪੂਰੀ ਪਰਿਪਕਵਤਾ ਮੁੱਲ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਰਿਪਕਵਤਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਨੂੰ ਤਾਰੀਖ ਮੋਹਰ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਤਾਰੀਖ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ

(h) ਇਹ ਕਿ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਗੁੰਮ, ਚੋਰੀ ਜਾਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨੋਟ 2 ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਪ-ਨਿਯਮ(2) ਦੇ ਨਿਯਮ 43 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ

ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਨੋਟ: ਪੰਜੀਕਰਣ ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਚਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਦੀ ਨਕਦੀਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ:-

ਜੇਕਰ ਧਾਰਕ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੰਜੀਕਰਣ ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਆਪਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਕ/ਪਛਾਣ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਪੰਜੀਕਰਣ/ਜਾਰੀ ਦਫਤਰ ਨਾਲ ਸੰਦਰਭ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੋਨਾਫਾਈਡ ਨਿਵੇਸ਼ਕ/ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਬੇਵਜਹ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਜਾਂ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬਚਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜੀਕਰਣ ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਨਾਲ ਨਕਦੀਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਪਰਿਪਕਵਤਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਪੋਸਟਮਾਸਟਰ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਝੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਪੰਜੀਕਰਣ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਆਪਨ ਲਈ ਸੰਦਰਭ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(2) ਜੇਕਰ ਕਾਉਂਟਰ ਸਹਾਇਕ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਰਕਮ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਏਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ 'ਤੇ "ਰੁਪਏ ..... ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ" ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਹੁਕਮ ਉਸਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹਸਤਾਖਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਨਕਦੀਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸੰਦੇਸ਼ਵਾਹਕ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅੰਤਿਮ ਹੁਕਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ਵਾਹਕ ਦੇ ਨਮੂਨਾ ਹਸਤਾਖਰ ਵਾਲੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰ ਪੱਤਰ ਨਾਲ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪੱਤਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਬਿਨੈਪੱਤਰ ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਹਸਤਾਖਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਪੋਸਟਮਾਸਟਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਅਤੇ ਧਾਰਕ ਦੇ ਹੱਕ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ ਕਿ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ 'ਤੇ ਦਰਜ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਰਕਮ ਸਹੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਧਾਰਕ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ ਦੀ ਥਾਂ ਉਤੇ ਉਚਿਤ ਥਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਹਸਤਾਖਰ ਹੇਠ 'ਅਦਾਇਗੀ ਕਰੋ' ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਇਗੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਫਿਰ ਅਦਾਇਗੀ ਕਾਉਂਟਰ ਸਹਾਇਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਸੰਜੀਵ ਖੰਨਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਮੈਸੇਂਜਰ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ, ਉਸਦੇ ਦਸਤਖਤ ਜਾਂ ਅੰਗੂਠੇ ਦੀ ਛਾਪ ਨੂੰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਧਾਰਕ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੇਠਾਂ "ਰੁਪਏ ..... ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ" ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਤਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਵਾਲੇ ਵਲੋਂ (ਧਾਰਕ ਜਾਂ ਮੈਸੇਂਜਰ ਦੇ ਏਜੰਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਜੋ ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ (i) ਤੋਂ (v) ਤੱਕ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਅਤੇ ਦਫਤਰ ਦੀ ਮੋਹਰ ਨਾਲ ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਪਰਿਚਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਚੀਜ਼ (vi) ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਉੱਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ:

(i) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬਚਤ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਆਯੋਜਕ;

(ii) ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਨਿਆਂਕ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ (ਇਜ਼ਤਿਮਾਈ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸਮੇਤ), ਅਤੇ ਜੱਜ;

(iii) ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ/ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸਥਾਨਕ ਸਰੀਰਾਂ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਸਰਪੰਚ;

(iv) ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜੋ ਸਿੱਖਿਆ ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ;

(v) ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਦੀ ਮੋਹਰ ਹੇਠ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ; ਅਤੇ

(vi) ਇੱਕ ਡਾਕ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ, ਇੱਕ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਕ ਦੀ ਫੋਟੋ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੋ ਉਚਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉੱਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਹੇਠ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

“ਬਿਨੈਕਾਰ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਹਨ/ਉਸਦੀ ਅੰਗੂਠੇ ਦੀ ਛਾਪ ਲਈ ਗਈ ਹੈ।”

ਹਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ ਦੇ ਉਲਟ ਵਿੱਚ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਐਂਟਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੋਸਟਮਾਸਟਰ ਦੇ ਮਿਤੀ ਵਾਲੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।”

31. ਪੋਸਟਲ ਸਰਵਿਸਜ਼ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ 95/8-98/SB ਮਿਤੀ 18.08.1999 ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰੁਪਏ 20,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਚੈੱਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:- “ਡੀ.ਜੀ. ਪੋਸਟਾਂ ਨੇ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਵਿਕਾਸ ਪਤਰਾਂ ਦੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਮੁੱਲ ਜੋ ਰੁਪਏ 20,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟ ਦਫਤਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਕਦ ਦੀ ਥਾਂ ਚੈੱਕ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।”

ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, "ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਸਮਾਲ ਸੇਵਿੰਗਜ਼ ਸਕੀਮ" (ਭਾਗ ਇੱਕ) ਦਾ ਜਿਕਰ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਏ.ਐਨ. ਦੁਰੇਜਾ, ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ), ਪੀ&ਟੀ ਅਕਾਉਂਟਸ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਵਿਦੇ ਨਿਯਮ 19, ਜੋ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

“19. ਕਿਸਾਨ ਵਿਕਾਸ ਪਤਰਾਂ ਦੀ ਛੁੱਟਣ ਮੁੱਲ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਚੈੱਕ ਦੁਆਰਾ:-

ਜੇ ਕਿਸਾਨ ਵਿਕਾਸ ਪਤਰਾਂ ਦੀ ਛੁੱਟਣ ਮੁੱਲ ਰੁ.20,000/- ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਕੇਵਲ ਚੈੱਕ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 269-ਟੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਡੀ.ਜੀ ਪੋਸਟਸ ਲੈਟਰ ਨੰ. 5-20/ਯੂਪੀ-06/2000-ਆਈ.ਐਨ.ਵੀ ਮਿਤੀ 28/9.8.2001]”;

ਇਸ ਸਰਕੁਲਰ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤ 28/08/2001-29/08/2001 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲੈਟਰ ਨੰ. 95-8/98-ਐਸ.ਪੀ ਦਾ ਜਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ 18.08.1999 ਨੂੰ ਕੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਉਪਸਥਿਤ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਆ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਲੈਟਰ ਨੰ. 95-8/98-ਐਸ.ਪੀ ਦਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੈਂਡੇਟ ਜੋ 18.08.1999 ਨੂੰ ਕਿ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਦੀ ਛੁੱਟਣ ਮੁੱਲ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ, ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਮੁੱਲ ਰੁ. 20,000/- ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ, ਚੈੱਕ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਨਕਦ ਦੁਆਰਾ, ਸਹੀ ਹੈ। ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਮਾਂ ਲਿਆ ਪਰ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸਟੈਂਡ ਸਹੀ ਹੈ।

32. ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ, 1988 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 14 ਅਤੇ 15 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ:

“14. ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਛੁੱਟਣ।–

(1) ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਧੀਨ ਬਕਾਇਆ ਰਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਇਸਦੀ ਨਕਦੀਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਇਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਾਈਨ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਜੋਂ।

(2) ਜੇ ਕੋਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜੋ ਹੁਣ ਬਾਲਿਗ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਉਸਦੇ ਸਾਈਨ ਨੂੰ ਉਸ

ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਅਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਪੋਸਟਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ।

15. ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ।– ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਕਬਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਨਕਦੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ।"

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਯੋਗਦਾਨੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨਾਲ ਵੀ ਨਿਪਟਾਂਗੇ। ਨਿਯਮ 14(1) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ੀ ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਰਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਨਿਯਮ 14(1), ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ, ਬੈਂਕਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਭਾਵ, ਡਾਕਘਰ। ਨਿਯਮ 14(1) ਡਾਕਘਰ ਨੂੰ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 82 ਦੇ ਖੰਡ (ਸੀ) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 10 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਧਾਨਿਕ ਦਾਇਤਵ ਅਤੇ ਪਰਿਣਾਮਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਡਾਕਘਰ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਨਿਯਮ 15 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਘਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਨਕਦ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 15 ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਜਾਂ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਡਾਕਘਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 15 ਡਾਕਘਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

33. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ (ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦਰਸਾਇਆ) ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਮੈਟਰਿਕਸ ਸਥਾਪਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:

(i) ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਸਨ।

(ii) ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਰੁਖਸਾਨਾ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਅੰਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਛੁਟਕਾਰੇ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਜਗ੍ਹਾ ਉੱਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ।

(iii) ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਡਾਕਘਰ ਵਿੱਚ ਨਕਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿਯਮ 11 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਡਾਕਘਰ ਵਿੱਚ ਨਕਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੇ ਕੇਵਲ ਉਸ ਡਾਕਘਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਇਨ-ਚਾਰਜ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇ, ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਉੱਤੇ ਜਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਡਾਕਘਰ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਕਿ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਲਈ ਨਕਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

(iv) ਜਦੋਂ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਪਟੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਯਮ 9 ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ, ਪਛਾਣ ਪਟੀ ਨੂੰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਗੁੰਮ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਗੁੰਮ ਹੋਣ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਡਾਕਘਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(v) ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਡਾਕਘਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਇੰਚਾਰਜ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਪਟੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਜਾਂ ਡਾਕਘਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਕਿ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਨਕਦੀਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਭਾਵ ਰੁਖਸਾਨਾ, ਇਸ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 1988 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 9 ਅਤੇ 11 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ। ਇਹ ਵੀ ਪਾਲਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰੁਖਸਾਨਾ 'ਧਾਰਕ' ਨਹੀਂ ਸੀ।

(vi) ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਬੈਂਕ ਮੈਨੂਅਲ (ਵਾਲਿਊਮ 2) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 23(1) ਅਤੇ 23(2) ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਉੱਪਰ ਉਦ੍ਧ□ਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 23(1) ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਡਾਕਘਰ ਵਿੱਚ ਨਕਦੀਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਚਤ ਬੈਂਕ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀ. ਉਸ ਡਾਕਘਰ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਪਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਡਾਕਘਰ ਵਿੱਚ ਨਕਦੀਕਰਨ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਡਾਕਘਰ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਥੇ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀ. ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੈ, ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਪੂਰੇ ਵੇਰਵੇ, ਭਾਵ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ, ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਪਤੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੇਸ਼ਕਾਰ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਹੇਠਾਂ ਉਸਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਲਿਖਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਰੁਖਸਾਨਾ ਦੁਆਰਾ ਨਕਦੀਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਨਾਲ ਫਾਇਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਰੁਖਸਾਨਾ ਉਸ ਸਾਧਨ ਦਾ 'ਧਾਰਕ' ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ।

(vii) ਧਾਰਾ 23(1) ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀ., ਜੋ ਪਛਾਣ ਪਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਡਾਕਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਡਾਕਘਰ ਵਿੱਚ ਨਕਦੀਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੇਸ਼ਕਾਰ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਬਣਾਏਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਿਤੀ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ, ਡਾਕ ਮਾਸਟਰ ਮੂਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾ ਖਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦਸਤਖਤ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(viii) ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਰੁਖਸਾਨਾ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਬਚਤ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਗਾਹਕਾਂ/ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਲਈ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰੁਖਸਾਨਾ ਨੂੰ ਨਕਦ ਵਿੱਚ ਰੁਪਏ 25,54,000/- ਦੀ ਭਾਰੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਹ ਬੋਨਾ ਫਾਈਡਜ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਹ ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਨਕਦ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ 95-8/98-ਐਸ.ਬੀ. ਮਿਤੀ 18.08.1989 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜੋ ਮੰਡੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ 20,000/- ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਚੈੱਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਨਕਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ।

34. ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਂਗੇ ਅਣਗਹਿਲੀ. ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਸਹਿਕਾਰੀ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਸੁਪਰਾ)। ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਉਕਤ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੇਨਰਾ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਕੇਨਰਾ 'ਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗੀ ਸੇਲਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ, 17 ਜੋ ਕਿ ਜਾਅਲੀ ਕੇਸ ਸੀ ਚੈੱਕਾਂ ਨੂੰ ਕੈਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਹੋਰ ਇਸਦੇ ਬੈਂਕਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ. ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਬੈਂਕ ਨੇ ਉਠਾਈ ਸੀ ਗਾਹਕ. ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਾਹਕ ਦੀ ਸਿਵਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਤੇ ਟੋਰਟ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਈ ਹਿੰਗ ਕਾਟਨ ਮਿੱਲ ਲਿਮਟਿਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਗਏ। v. ਲਿਊ ਚੋਂਗ ਹਿੰਗ ਬੈਂਕ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ:

“37. ਫਿਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਬੈਂਕ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭਾਰੀ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ (1) ਗਾਹਕ ਵੱਲੋਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜੋ ਕਿ ਠੇਕੇ ਵਿੱਚ ਸਮਝੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਟੋਰਟ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕਰ ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਇੱਥੇ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਨਾਲ ਵਿਛੋੜਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬੈਂਕਰ ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਵਿਚਕਾਰ ਠੇਕੇ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬੈਂਕਰ/ਗਾਹਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੈਂਕਰ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਗਾਹਕ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਇੱਕ ਉੱਦਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਨਾ ਕਰੇ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਠੇਕੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਰੋਸਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ

ਇਸ ਠੇਕੇ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਅਨਿਵਾਰਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ "ਸਮਝਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰਾ ਸੌਦਾ ਬੇਕਾਰ ਅਤੇ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਵੇ।" ਕੁਝ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ: (ਸਾਰੇ ਈ.ਆਰ ਪੰ. 956)

"ਕੋਨਸ ਜੇ.ਏ. ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਭੂਤਕਾਲ ਵਿੱਚ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਸਾਜ਼ ਨੂੰ ਰਾਜੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਧਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗਾਹਕ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਬਦਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਬੈਂਕਿੰਗ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਗਾਹਕ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਬੈਂਕ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਹੈ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕ ਦੇ ਚੈੱਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਣਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ ਓਵਰਡ੍ਰਾਫਟ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਚੈੱਕਾਂ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਡੈਬਿਟ ਦੇ ਔਚਿਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਉਸ ਸੇਵਾ ਦਾ ਜੋਖਮ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੈਕਮਿਲਨ ਅਤੇ ਗ੍ਰੀਨਵੁੱਡ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤੈਅ ਕੀਤੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸੇਵਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਚੈੱਕ ਕਿਵੇਂ ਖਿੱਚਣਾ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜਾਲਸਾਜ਼ ਖਾਤੇ ਨੂੰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।"

ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੈਂਕ ਇੱਕ ਜਾਲੀ ਚੈੱਕ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗਾਹਕ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਗਾਹਕ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਬੈਂਕ ਗਾਹਕ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ 'ਤੇ ਤਭੀ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗਾਹਕ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਅਪਨਾਇਆ, ਰੁਕਾਵਟ ਜਾਂ ਸੁਧਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"29... ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮੰਨਣ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਫਰੀਕ ਵੱਲੋਂ ਜਿਸ ਖਿਲਾਫ ਰੁਕਾਵਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਫਰੀਕ ਲਈ ਕੁਝ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ। ਗਾਹਕ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਬੇਨਿਯਮੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਿਰਫ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਇਹ ਮਾਨਣਾ ਕਿ ਗਾਹਕ ਨੇ ਬੈਂਕ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨਾਲ ਜਾਅਲੀ ਚੈੱਕਾਂ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

ਗਾਹਕ ਵੱਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ, ਕੈਨਰਾ ਬੈਂਕ (ਸੁਪਰਾ) ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"30. ਮੁਦਈ ਖਿਲਾਫ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਕੇਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਫਰੀਕ ਖਿਲਾਫ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੱਚਾਈ ਜਾਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਚੁੱਪ ਰਹੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੁਦਈ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਇਹ 42 ਚੈੱਕ ਕੈਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਕੁਟਿਲ ਯੋਜਨਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਬੈਂਕ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੁਦਈ ਨੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੈਂਕ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁਦਈ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਕੇਸ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

35. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਖਤੀ ਦਿਖਾਈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਚੁੱਪ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਨ। ਇਹ ਖੋਜ

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਨਬੀ ਜਾਂ ਏਜੰਟ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੇਗਾ ਜੇ ਕੰਮ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀ. ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ, ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਨਬੀ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਗੁਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੇਗਾ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਮੰਨਣਗੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰੁਖਸਾਨਾ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਧਾਰਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਜ ਜਟਿਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਹੋਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਡਾਕਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੇਗਾ, ਚੰਗੀ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

36. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 82 ਦੇ ਖੰਡ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੈਧ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਰੁਖਸਾਨਾ ਇੱਕ 'ਧਾਰਕ' ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 78 ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੈਧ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਲੋਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਵੈਧ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਨਾਲ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਾਸ ਚੈੱਕ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 82 ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਇੱਕ ਲੋੜ ਹੈ।

37. ਹੁਣ, ਅਸੀਂ ਦੂਜੇ ਮੁੱਦੇ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲੋਕ ਐਮ.ਕੇ. ਸਿੰਘ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 4, ਦੇ ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਜੋ ਰੁਖਸਾਨਾ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਐਮ.ਕੇ. ਸਿੰਘ ਕੋਈ ਤੀਜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੈ। ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ, ਇੱਕ ਅਮੂਰਤ ਇਕਾਈ ਵਜੋਂ, ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਰਮਚਾਰੀ, ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਜੋਂ, ਬੇਈਮਾਨ ਹੋਣ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਾਂ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ। ਬੈਂਕ/ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ, ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬੈਂਕ/ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ 'ਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ 'ਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹਨ ਜੋ ਬੈਂਕ/ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਦਾ ਹੈ। ਬੈਂਕ/ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੋਟ ਲਈ ਅਗਾਂਹ ਵਧਣ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਉਪਾਅ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੋਸਟ ਦਫਤਰ, ਬੈਂਕ ਵਾਂਗ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਆਦਿ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਅਗਾਂਹ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

38. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ) ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਿਆਮਾ ਦੇਵੀ21$_{SUPERSCRIPT}$ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਿਯੋਕਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣ ਲਈ, ਇਹ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨੌਕਰੀ ਨੇ ਸੇਵਕ ਜਾਂ ਏਜੰਟ ਨੂੰ

ਜਿਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਰੁਖਸਾਨਾ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਇੱਕ 'ਧਾਰਕ' ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੰਡੋਰਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 78 ਅਧੀਨ ਭੁਗਤਾਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਦੇਖੋ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (1977) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਦਿੱਲੀ 9320 (1978) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 399 ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ, ਪਰ ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਆਦਿ ਦਾ ਅਪਰਾਧ, ਨੌਕਰ/ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਨਿਯੋਕਤਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਗਲਤ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇ। ਕੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜੋ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾ

39. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਕਥਿਤ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ

ਧੋਖਾਧੜੀ ਐਮ.ਕੇ. ਸਿੰਘ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 4, ਵੱਲੋਂ ਉਸਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਖੋਜਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

"ਮੈਂ ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ, ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਐਮ.ਕੇ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੀ.ਓ ਐਸ.ਬੀ. ਮੈਨੂਅਲ ਵਾਲਿਊਮ-II ਦੇ ਨਿਯਮ 23(1) ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਰਹੇ, ਜੋ ਕਿ ਜਾਰੀ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਦੇ ਨਕਦੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਓ ਐਸ.ਬੀ ਮੈਨੂਅਲ ਵਾਲਿਊਮ-II ਦੇ ਨਿਯਮ-23(1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਹੈ ਕਿ ਨਿਵੇਸ਼ਕ ਨੇ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਲਈ ਕੋਈ ਬੇਨਤੀ ਐਨ.ਸੀ-032 ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਓ ਐਸ.ਬੀ ਮੈਨੂਅਲ ਵਾਲਿਊਮ II ਦੇ ਨਿਯਮ 37 (1) ਅਤੇ ਨਿਯਮ 37(5) ਅਤੇ ਸੀ.ਸੀ.ਐਸ (ਕੰਡਕਟ) ਨਿਯਮ 1964 ਦੇ ਨਿਯਮ 3(1) (ii) ਵਿੱਚ ਮੈਮੋ ਆਫ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ-I ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਹੈ।

ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਹੈ ਕਿ ਨਿਵੇਸ਼ਕ ਇੱਕ ਸਾਕਸ਼ਰ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਿਵੇਸ਼ਕ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ ਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ਕ ਦੀ ਹੱਥਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਸ.ਬੀ ਮੈਨੂਅਲ ਵਾਲਿਊਮ-II ਦੇ ਨਿਯਮ 23(2) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੇ ਇਹ ਮੈਸੇਂਜਰ (ਐਨ.ਐਸ ਏਜੰਟ) / ਅਧਿਕਾਰ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਨਕਦੀਕ□ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਪੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੇ.ਵੀ.ਪੀਜ਼ 'ਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਰੁਖਸਾਨਾ ਐਨ.ਐਸ ਏਜੰਟ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਇਗੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਸਤਾਖਰ ਲਈ ਰਸੀਦ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਐਸ.ਬੀ ਮੈਨ. ਵਾਲਿਊਮ-II ਦੇ ਨਿਯਮ 23(2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਐਸ.ਬੀ ਮੈਨੂਅਲ ਵਾਲਿਊਮ-II ਦੇ ਨਿਯਮ 23(2) ਅਤੇ ਸੀ.ਸੀ.ਐਸ (ਕੰਡਕਟ) ਨਿਯਮ 1964 ਦੇ ਨਿਯਮ-3(1)(ii) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਮੋ ਆਫ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ II ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਹੈ।

ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਜਤਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵੀਪੀ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਿਵੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੀਸੀਐਸ (ਆਚਰਣ) ਨਿਯਮ 1974 ਦੇ ਨਿਯਮ 3(1)(i) ਅਤੇ 3(1)(iii) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਦੇ ਮੈਮੋ ਦੇ ਲੇਖ-II ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਹੈ।

40. ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਕੇਵੀਪੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਅਤੇ ਸੰਕੁਚਿਤ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਐਮ.ਕੇ. ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਾਇਤਵ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦਾਵਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੁਵਿਧਾ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਅਰਧ-ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਐਮ.ਕੇ. ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਪਾਰਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਵਿਆਂ ਦਾ ਬਚਾਉ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ, ਜੋ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣੇ, ਜਿਸ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਬਰੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਦੀ ਭੁਣਾਈ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਮਾਮਲਾ ਅਤੇ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਦੀ ਭੁਣਾਈ ਦੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵੈਧ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਡਾਕਘਰ/ਬੈਂਕ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਗਲਤੀਆਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਐਮ.ਕੇ. ਸਿੰਘ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

41. ਉਪਰੋਕਤ ਖੋਜਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ NCDRC ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਣਗੌਲੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਖਪਤਕਾਰ ਕੇਸ। ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਰੁਖਸਾਨਾ ਨਿਰਵਿਘਨ ਰਹੇ। ਅਸੀਂ ਦੁਆਰਾ ਖਪਤਕਾਰ ਕੇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਵਾਂਗੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ:

(i) ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 4 ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਣਗੇ KVPs ਦੇ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਮੁੱਲ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਕੇਵੀਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਨਕਦੀ ਲਈ ਡਾਕਘਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਪਰੋਕਤ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ 7% ਸਧਾਰਨ ਵਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ.

(ii) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। 1,00,000/- ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ। 10,000/-।

(iii) ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਰਕਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਐਲਾਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਅੱਠ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਉਕਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਤਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਐਲਾਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ 7% ਸਾਲਾਨਾ ਸਾਦੇ ਵਿਆਜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰਕਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੁਪਏ 1,00,000/- ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਉੱਤੇ ਵਾਧੂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਗੇ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ ਅਤੇ ਅਨੁਰਾਗ ਭਾਸਕਰ
(ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ : ਪ੍ਰਿਯਾਂਸ਼ੁ ਅਗਰਵਾਲ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ.)

ਅਪੀਲਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate